

Korthalsad majbagge *Meloe brevicollis*

Omvälvningen av det äldre småskaliga odlingslandskapet till dagens industrialiserade storjordbruk har slagit hårt mot många arter. Korthalsad majbagge är en av många som drabbats. En gång var arten spridd från Skåne upp till Dalarna, men idag är den bara känd från några få, små, öppna marker i södra delen av Mittlandsskogen på Öland.

Korthalsad majbagge till vänster och svart majbagge till höger. Den korthalsade är något slankare än den svarta, samt har en rektangulär halssköld jämfört med den svarta majbaggens kvadratiska.

Foto: Helena Lager

Hur ser den ut?

Korthalsad majbagge tillhör en skalbaggsfamilj som heter oljebaggar. Det finns fyra arter av majbaggar i Sverige. Den korthalsade majbaggen är den minsta av de svenska majbaggarna. Den är ändå ganska stor för att vara en skalbagge, ca 2 cm lång. Den har en metallblå färg och en kraftig uppsvälld bakkropp, särskilt den äggstinna honan. Alla majbaggarna saknar flygförmåga. Korthalsad majbagge är mycket lik den på Öland vanligare svarta majbaggen (se bilder).

Var finns den?

Den korthalsade majbaggen har haft en vid utbredning i södra Sverige och är noterad från Skåne upp till Dalarna samt på Öland och Gotland. På 1940-talet minskade arten dramatiskt i Sverige och försvann från stora delar av sitt forna utbredningsområde. Efter 1980 är den bara känd från Öland. Korthalsad majbagge är utbredd från södra Skandinavien ned till Medelhavsområdet och vidare österut till Asien. Den går starkt tillbaka i hela Europa och förmodas vara utdöd i Storbritannien, Norge samt Finland.

Vad är Åtgärdsprogram för hotade arter?

Nära 2000 arter, cirka fem procent av Sveriges djur, växter och svampar är så hotade att de riskerar att dö ut. Huvudorsaken till att dessa arter är hotade är att deras livsmiljöer försvunnit, främst på grund av ändrad markanvändning. Vissa marker nyttjas idag hårdare än förr, andra nyttjas inte alls och växer igen.

Naturvårdsverket och Länsstyrelserna ska därför ta fram drygt 200 åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljöer (ÅGP). De flesta åtgärdsprogram är nu framtagna och omfattar tillsammans cirka 400 arter. ÅGP är en del av arbetet för att klara riksdagens miljö kvalitetsmål, som exempelvis **Ett rikt odlingslandskap**, **Myllrande våtmarker**, **Ett rikt växt- och djurliv** och **Levande skogar**.

Vill du veta mer?

– kontakta din länsstyrelse.

Kontaktuppgifter

Länsstyrelsen Kalmar län
Regeringsgatan 1, 391 86 KALMAR
Telefon 010 223 80 00
www.lansstyrelsen.se/kalmar

Länsstyrelsen
Kalmar län

Larver, s.k. triunguliner, av en majbagge kan hittas i stora antal i gräset i juni. På den infällda bilden visas ett bi där en triungulin hakat sig fast på mellankroppen. Foto: Mats Lindeborg

Hur lever den?

Korthalsad majbagge lever på öppna, torra och solbeysta marker med låg vegetation och skyddande buskar, exempelvis torrängar och gläntor i hässlen. Den verkar föredra marker som under hundratals år har hållits öppna genom bete eller slåtter. Skalbaggen hittas krypande på marken i den låga vegetationen från april till mitten av juni. Honan gräver ett hål i marken där den kryper ned och lägger flera tusen ägg.

Den korthalsade majbaggen lever i sitt larvstadium på vilda bin. Vilda bin, bortsett från humlor, lever inte i samhällen utan är solitära, dvs de lever ensamma. Bina gräver bohål, oftast på varma, sandiga och grusiga ytor, där de lägger sina ägg tillsammans med pollen som de samlat till larven som föda. När majbaggarnas larver, eller triungulinerna, kläcks kryper de upp på marken och letar efter blommor där de sätter sig och väntar. När ett bi besöker blomman biter larven sig fast och följer med till boet. Där äter den upp biets ägg och det förråd av pollen och nektar som biet samlat till sin avkomma. Slutligen förpuppar majbaggelarven sig i bohålan och nästa vår kläcks den fullbildade skalbaggen.

Livsmiljö för korthalsad majbagge. En sedan gammalt betad mark, vindskyddad av hässlen. I den infällda bilden syns huvudet av en majbaggehona i den bohåla hon grävt för sina ägg. Foto: Mats Lindeborg

Hoten mot korthalsad majbagge

I hela Nordeuropa har det skett en kraftig tillbakagång av oljebaggar. Det förklaras hänga samman med förändringen av det gamla bondesamhället till dagens industrialiserade storjordbruk. Detta har missgynnat alla oljebaggearterna som hade bättre överlevnadsvillkor i det äldre, småskaliga odlingslandskapet. Minskning av ängsmarker genom igenväxning eller omföring till åkermark, ökad användning av konstgödsel och kemisk skadedjursbekämpning är bara några faktorer som drabbat majbaggarna. Arterna har dessutom svårt att sprida sig till nya platser då de inte kan flyga och kan därför bara spridas genom larverna när de följer med bin som fripassagerare.

Vilda bin har drabbats särskilt hårt av landskapsförändringen. Eftersom bin utgör basen för den korthalsade majbaggens livscykel försvinner artens överlevnadsmöjligheter. Öland har varit något mindre utsatt för jordbruksförändringen jämfört med andra svenska landskap, vilket förklarar varför majbaggarna och vilda bin lyckats hålla sig kvar där längre.

Hur kan jag gynna korthalsad majbagge?

- Skogsbryn, vägbankar och gamla öppna, torra ängsmarker som blivit igenväxta röjs och öppnas så att det skapas en mosaik av buskar, bryn samt små och stora träd.
- Vilda bin behöver mycket blommor och därför behövs slåtter eller bete på ängsmarkerna. Om marken betas ska man inte stödutfodra eftersom det då kommer in näring på marken som missgynnar växtligheten
- Betet ska vara varsamt. Om blommorna betas bort finns det inte pollen till binas föda. Det är också viktigt att inte släppa på bete innan juni månad. Majbaggarna blir mycket lätt ihjältrampade. Är du osäker på vilket betetryck som är lämpligast – kontakta din länsstyrelse om råd
- Solexponerad, blottad sand och grus gynnar bomöjligheterna för vilda bin. Finns det sandiga-grusiga marker eller grustakter i området har bina tillgång till mycket värdefulla boområden. Om växtäckret rivs upp på små ytor med markstörning, skrapning eller tramp från kreatur skapas fler bomiljöer.
- Kontakta Länsstyrelsen om du tror att du har hittat korthalsad majbagge så ökar vår kunskap. Vi kan också hjälpa till med åtgärder samt ge råd om hur man bäst gynnar arten.

Lite fakta om våra skalbaggar

- Nästan 4500 olika skalbaggsarter är påträffade i Sverige. Över 875 av dessa arter är med i den svenska rödlistan över arter som är utrotningshotade eller minskar i landskapet.
- I hela världen är ca 2500 olika arter av oljebaggar kända. I Sverige har sex olika arter påträffats och alla utom en är med i rödlistan.
- Alla svenska oljebaggar lever sitt larvstadium hos vilda bin.
- Fyra majbaggearter är kända från Sverige. En är redan utdöd från Sverige och den korthalsade majbaggen är den majbagge som är mest utrotningshotad idag.